

Toimintaohje kotiopetukseen

Kotiopetuksen perusteet

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat perusopetuslain 26 §:n mukaan oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa samana vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. Perusopetuksen suorittaminen päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta.

Perusopetuslain 26 §:n mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko osallistumalla perusopetukseen tai hankkimalla muulla tavoin perusopetuksen oppimäärän mukaiset tiedot. Lain antama mahdollisuus muulla tavoin hankittaviin perusopetuksen oppimäärän mukaisiin tietoihin merkitsee sitä, että Suomessa ei ole koulupakkoa, vaan oppivelvollisuuden suorittaminen esim. kotona on mahdollista. Kotiopetukseksi katsotaan myös sellainen ryhmämuotoinen opiskelu, jossa opetuksen toteuttamisesta vastaavalla taholla ei ole perusopetuslain mukaista valtioneuvoston myöntämää opetuksen järjestämis lupaa.

Oppivelvollisen siirtyessä kotiopetukseen tulee sen koulun, jossa oppivelvollinen on ollut oppilaana, antaa oppivelvolliselle erotodistus.

Kunnalla on velvollisuus tarjota lapsille esiopetuspaikka, mutta jos vanhemmat eivät sitä ota vastaan, ei kunnalla ole muita lakisääteisiä velvoitteita. Huoltajan vastuulla on, että lapsi saavuttaa esiopetukselle asetetut tavoitteet. Oppivelvollisuuden suorittaminen muulla tavoin ei edellytä erillistä lupaa viranomaisilta. Oppilaan huoltaja päättää asiasta. Päätöksen myötä huoltaja myös vastaa oppivelvollisen opetusjärjestelyistä.

Halutessaan lapsensa kotiopetukseen huoltajan tulee kirjallisesti ilmoittaa asiasta kotiopetusta valvovan koulun rehtorille eli Hirvikosken yhtenäiskoulun rehtorille. Jos huoltaja valitsee lapselleen kotiopetuksen, Loimaan kaupungilla ei ole velvollisuutta järjestää opetusta tällaiselle oppivelvolliselle.

Asuinkunnan valvontavelvollisuus

Kotiopetus ei ole perusopetuslain mukaista opetusta, mutta perusopetuslain 26 §:n mukaan oppivelvollisen asuinkunnan tulee valvoa oppivelvollisen edistymistä suhteessa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) määrättyihin perusopetuksen oppimäärään kuuluvien oppiaineiden tavoitteisiin ja keskeisiin sisältöihin.

Valvova opettaja keskustelee huoltajan kanssa ja informoi häntä sekä valvonnan periaatteista että käytännön järjestelyistä. Loimaan kaupungin osalta 1 – 9 - luokkien kotiopetuksen valvonnan suorittaa erikseen määrättävä opettaja. Valvoville opettajille maksetaan OVTES:n mukainen korvaus valvontatehtävistä. Loimaan kaupungissa valvonnan järjestää Hirvikosken yhtenäiskoulu ja koulun rehtori nimeää opettajat tehtävään.

Oppivelvollisen edistymistä valvotaan ja seurataan suhteessa perusopetuksen oppimäärään kuuluvien oppiaineiden tavoitteisiin. Lainsäädännössä ei ole määritelty, kuinka usein valvontatilaisuuksia järjestetään. Loimaan kaupungin kotiopetuksessa oleville oppilaille niitä järjestetään vähintään kaksi kertaa vuodessa. Valvova opettaja tapaa oppilaan ja huoltajat kerran lukukaudessa, jolloin käydään läpi huoltajan tekemä oppimissuunnitelma ja sovitut näytöt esim. opintopäiväkirja, portfolio ym. materiaalia. Näiden materiaalien perusteella oppilaan edistymistä on mahdollista valvoa. Valvontatilaisuuksissa edistymistä tutkitaan muun muassa keskustelujen, kirjallisten ja suullisten kokeiden ja näyttöjen sekä muun tyyppisten näyttöjen avulla.

Arviointi suoritetaan Loimaan kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan. Selvitettäessä oppivelvollisen edistymistä taide- ja taitoaineissa, voidaan tarvita myös muunlaisia näyttöjä, kuten esim. videoita. Näytöt voivat olla esimerkiksi taitojen osoittamista erilaisin suorituksin itse valvontatilanteissa. Näyttöjä voivat olla myös opiskelua ja sen tuotoksia kuvaavat portfolioit. Näyttötilanteita voidaan järjestää myös autenttisisa ympäristöissä, kuten luokkatilanteissa, luonnossa, laboratoriossa tai liikuntapaikoissa. Näiden avulla tutkiva opettaja voi selvittää ja arvioida oppilaan edistymistä ja osaamista oppiaineiden eri osa-alueilla. Näiden näyttöjen perusteella valvova opettaja tekee ainoastaan selosteen asiasta.

Oppivelvollisuuden sisältö

Koska oppivelvollisen on saatava perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, on myös muualla kuin koulussa opiskelevan opintojen tavoitteet ja sisällöt sidottu perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Perusopetuksen oppimäärä sisältää perusopetuslain 11 §:n mukaan seuraavia oppiaineita:

äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, ympäristöoppi, terveystieto, uskonto ja elämänskatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, liikunta, musiikki, kuvataide, käsityö ja kotitalous

Perusopetuksen yleiset tavoitteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa 1435/2001. Opetushallituksen päättämissä valtakunnallisissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on puolestaan määritelty opetuksen toteuttamiseen, opiskelun tukeen ja oppilaan arviointiin liittyvät periaatteet sekä eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien tavoitteet ja sisällöt. Kotona opiskelevien oppivelvollisten opiskelun järjestämistä määrittelevät perusopetuslain ja valtioneuvoston asetuksen sisältämät yleiset tavoitteet sekä perusteiden määräykset eri aineiden ja niihin sisältyvien aihekokonaisuuksien tavoitteista ja sisällöistä sekä oppilaan arvioinnista ja todistuksista. Lisäksi kotona opiskelevien oppivelvollisten opiskelun järjestämistä määrittelee Loimaan kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma.

Valvova opettaja keskustelee huoltajan kanssa siitä, miten oppivelvollinen aikoo kotiopetuksessaan edetä. Huoltaja laatii opetussuunnitelman pohjalta oppilaalle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelman huoltaja toimittaa valvovalle opettajalle. Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin.

Kotiopetuksessa olevan oppivelvollisen ei tarvitse opiskella valtioneuvoston asetuksessa päätettyjä taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja tai paikallisesti päätettäviä, oppilaalle valinnaisia aineita. Huoltajan vastuulla olevan oppivelvollisuusikäiselle annettavan kotiopetuksen ei myöskään tarvitse sisältää oppilaanohjausta. Tietyt säädösten mahdollistamat joustot opiskelun järjestämisessä koskevat vain koulua käyviä. Siksi huoltajan päätöksellä kotona opiskelevaa ei voida esimerkiksi vapauttaa jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan yhteisen aineen opiskelusta. Kotona opiskelevan oppilaan oppimääriä ei voida myöskään yksilöllistää, sillä erityisopetus päätös voidaan tehdä vain koulussa opiskelevalle. Kotiopiskelijän opinnot ja niiden arviointi on koulua käyviä tiukemmin sidottu säädöksissä määriteltyihin oppiaineiden oppimääriin.

Todistukset ja erityinen tutkinto

Kotiopetuksessa olevalle oppivelvolliselle ei anneta opinnoistaan todistuksia. Valvova opettaja laatii oppivelvollisen edistymisestä kirjallisen selosteen, joka toimitetaan oppivelvollisen huoltajalle. Seloste ei ole todistus. Jos huoltaja haluaa lapsensa saavan opinnoistaan todistuksen, hänen on osallistuttava erityiseen tutkintoon. Mikäli huoltaja haluaa lapsensa osallistuvan PoL 38 §:ssä mainittuun erityiseen tutkintoon, jossa todetaan suoritettut opinnot ja annetaan arviot tai numeroarvosanat osaamisen tasosta, tulee hänen ilmoittaa

lapsensa osallistumisesta erityiseen tutkintoon syyslukukaudella elokuun aikana ja kevätlukukaudella tammikuun aikana. Erityiseen tutkintoon osallistuminen on maksutonta.

PoL 38 §:ssä mainittua erityistä tutkintoa järjestetään yksi/oppiaine/lukukausi tai lukuvuosi. Jos erityiseen tutkintoon haetaan elokuussa, voidaan se myöntää koko lukuvuodeksi. Jos erityiseen tutkintoon haetaan tammikuussa, voidaan se myöntää vain kevätlukukaudeksi. Erityisen tutkinnon koe voidaan suorittaa myös muun luokan kokeen mukana, mikäli koulutuksen järjestäjä katsoo sen tarkoituksenmukaiseksi.

Erityisessä tutkinnossa oppimisen ja osaamisen arviointi perustuu alla oleviin Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) muutoksiin:

- [Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa \(2019\)](#) (astunut voimaan 1.8.2020)
- [Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit \(2020\)](#) (astunut voimaan 1.8.2021).

Perusopetuksen koko oppimäärän suorittamiseksi tulee oppivelvollisen osallistua tutkintoon kaikissa perusopetuslain 11 §:n 1 momentissa mainituissa aineissa eli myös taito- ja taideaineissa. Erityisen tutkinnon suorittamisaikataulusta, laajuudesta ja kokeiden määrästä päättää koulutuksen järjestäjä. Myös kokeiden suorittamispaikan ja valvojan määrää koulutuksen järjestäjä.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat:

1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Kotona opiskelevan oikeudet ja velvollisuudet

Perusopetuslain 26 §:n 1 momentin mukaan perusopetuksen suorittaminen päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta. Kotiopetuksessa olevan oppivelvollisen asuinkunnan on tallennettava perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon eli KOSKI-palveluun tieto siitä, että oppivelvollinen, jonka oppivelvollisuuden suorittamista kunta on velvollinen valvomaan, ei osallistu perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn opetukseen. Kaupunki ei ole velvollinen järjestämään kotiopetukseen osallistuvalla oppilaalla palveluja tai etuuksia, joihin opetukseen osallistuva oppilas on perusopetuslainsäädännön mukaan oikeutettu. Koulun oppilaalle kuuluvia etuisuuksia ovat oikeus opetukseen sekä mahdollisesti tarvittavaan tuki- tai erityisopetukseen. Myös oikeus maksuttomiin oppikirjoihin, oppimateriaaleihin ja työvälineisiin sekä maksuttomaan kouluruokailuun, kouluterveydenhuoltoon, koulukuljetuksiin ja muihin oppilashuollollisiin palveluihin ovat koulun oppilaalle kuuluvia etuisuuksia, joita Loimaan kaupunki ei järjestä kotona opiskelevalla oppilaalla. Huoltaja on vastuussa myös siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritetuksi.